

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
POLGÁRI JOGI ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI TANSZÉK

PÁKOZDI ZITA

A JOGERŐ TÁRGYI TEREJDELME A POLGÁRI PERBEN

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

TÉMAVEZETŐ: PROF. DR. SZABÓ IMRE
TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI TANÁR

SZEGED

2015

I. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLTSÁGA

A témaválasztásom egy, a magyar polgári perjogban az utóbbi évtizedekben érdeklődésre kevésbé számot tartó jogintézményre, a jogerőre esett.

Csaknem 40 év telt el Farkas József „*A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*” című monográfiájának megjelenése óta, azóta kifejezetten a jogerő témakörében nem találkozhattunk újabb művel, sem külön monográfiával, sem erre fókuszáló rövidebb tanulmánnyal, cikkel. Az azóta eltelt időszakban ugyanakkor a társadalmi-gazdasági változások fejlődése, és ezzel együtt az anyagi jogviszonyok bonyolódása, így a jogfejlődés, és a kodifikációs munkák eredményei is olyan újabb helyzeteket teremtettek, amelyek jelentős hatással bírtak több régi jogintézményre, köztük a jogerőre. A jogerő a jogi szabályozását tekintve ugyan évtizedek óta viszonylag változatlan, azonban az intézmény lényegét adó tartalom és terjedeleme tekintetében kialakult tudományos viták semmiképpen sem tekinthetők lezártaknak, így a jogerő ma is érdeklődésre számot tartó témakörnek tekinthető.

Az értekezés témája a kutatás ideje alatt folyamatosan alakult ki, a jogerő több részterületével és kapcsolódó kérdéskörével is foglalkoztam az évek során, végül a jogcím fogalma, a perjogban betöltött vitatott szerepe volt az, amely a jogerő tárgyi terjedelme felé vezette a kutatás irányát.

Munkámnak a 2013 nyarán megindult Pp. kodifikáció aktualitást is adott, amely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a jogerő és a pertárgy közötti összefüggések feldolgozásának az igénye ismét a perjogtudomány egyik aktuális kérdése legyen.

II. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS CÉLJA

Az értekezés tárgyköre a jogerő tárgyi terjedelme a jogbiztonságra tekintettel. Ennek során a problémafelvetésben megfogalmazottakból kiindulva a következő fontos részterületek megvizsgálását tartottam lényegesnek:

- a jogcím, a jogalap és az érvényesíteni kívánt jog fogalmai, amelynek körében nélkülözhetetlen volt kitérni arra, hogy egyáltalán a jogcím eljárásjogi fogalomnak tekinthető-e;

- a jogazonosság kérdésköre, ez miben fogható meg, mire vetíthető: csak a kérdéses, a perben elbírálendő jogviszonyra (tágabb megközelítés), vagy a jogviszonyon túlmenően a perben konkrétan érvényesíteni kívánt jogra (szűkebb értelmezés);
- a polgári per tárgyának felfogása, de lege lata és de lege ferenda szabályozása, amely kérdéskörök a jogerő tárgyi terjedelme tekintetében talán a legfontosabbakat jelentik;
- annak kutatása, hogy mihez kötött a bíróság az eljárása során, és azt, amihez kötve van, milyen módon kell megjelölniük a feleknek;
- a polgári per tárgyának, így ezen belül a tény-és jogkérdéseknek a tisztázása annak érdekében, hogy a jogerő tárgyi terjedelme megfelelően kijelölhető és meghatározható, és a jogvita véglegesen lezárható legyen;
- a per tárgyának kijelölése és meghatározása mikor és milyen körülmények között kívánatos.

Mindezek alapján a kutatásaim során az alábbi kérdésekre kerestem a válaszokat:

1. Mi a jogcím? A jogcím eljárásjogi fogalom-e, és a polgári eljárásjogban egyáltalán alkalmazható-e a jogcím fogalma?
2. A jogerő konkrét vizsgálata kapcsán a magyar polgári perben miként fogható meg a jogazonosság: az csak a jogviszonybeli azonosságot takarja, vagy az érvényesíteni kívánt jog szerinti azonosságot is magában foglalja?
3. Hogyan jelölendő meg a per tárgya? Csupán tények útján, vagy szükséges a jogi minősítés is? Amennyiben csupán tények útján, úgy a tényállítás során a keresetlevélben elegendő-e az individualizáció, vagy a keresetlevélben már a tények szubsztanciálása is kötelező?
4. Az érvényesített joghoz kötöttség és a jogerő közötti összefüggések mikor válnak jelentőssé? Mi az irányadó, ha a fél nem csupán tények útján jelöli meg a kereseti jogot, hanem azok mellé jogi megnevezést és/vagy jogszabályt is rendel, azonban azok nem állnak összhangban? Ha tehát a jogi minősítés tévesnek mutatkozik, a bíróság mihez lesz kötött az eljárás során?
5. A perfelvételi tárgyalás és a percezúra megfelelő eszköz-e arra, hogy a per kereteit, a tény- és jogkérdéseket a perbeli résztvevők megfelelő időben kijelöljék és meghatározzák, és így a perben hozott döntés jogerejének a tárgyi terjedelme is egyértelműen behatárolható legyen?

Amennyiben igen, akkor kívánatos-e, és milyen keretek között annak újbóli bevezetése és alkalmazása a magyar polgári perjogban?

III. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE ÉS MÓDSZERTANA

Az értekezés szerkezeti felépítését a bevezető gondolatokban kitűzött célok elérése érdekében alakítottam ki, és ennek figyelembe vételével választottam meg a kutatás módszertanait.

III.1.

Az értekezés a bevezető gondolatokkal együtt nyolc jól elkülöníthető fejezetre tagolódik. Az első érdemi részben az alapvető fogalmakkal és intézményekkel foglalkozom, így itt tértem ki az alaki és anyagi jogerő elhatárolására, annak formális és materiális megközelítésére, és a jogállamiság elvére, amelynek keretében a vonatkozó AB határozatok segítségével a jogerő és jogbiztonság közötti kapcsolatot mutattam be.

Ezt követően a téma magyar jogban történő vizsgálatát folytattam le, amely az értekezés legnagyobb terjedelmét és leghangsúlyosabb részét jelenti. Majd a német, osztrák, francia és az angolszász összehasonlító rész következik. Végül a kutatás eredményeit összegeztem.

Mind a magyar, mind a külföldi jogok elemzésénél hasonló szerkezetet alakítottam ki: először a per tárgyát – ehhez kapcsolódóan esetlegesen a keresetlevél kellékeit és a kereseti jog megjelölésének a módját – és a jogerő, azon belül a jogazonosság fogalmát vizsgáltam, majd a kettőt mintegy ötvözve, a jogerő tárgyi terjedelmére tértem ki.

III.2.

Az értekezés tárgyának, a jogerő tárgyi terjedelmének vizsgálatát nem pusztán perjogi környezetben helyeztem el és vizsgáltam, hanem kiemelt szerep jutott e körben az alkotmányjogi megközelítésnek, nevezetesen a jogerő jogbiztonsági szerepkörének. Célom volt az, hogy ez az irányvonal mindvégig jelen legyen, és a végső összegző gondolatokat is ennek figyelembe vételével fogalmaztam meg.

Kutatásom során elsősorban az *általános jogelméleti* módszereket veszem igénybe. Ennek során a különböző, a társadalomtudományok területén leggyakrabban alkalmazott jogtechnikai eszközöket használom, ezen belül is elsősorban a *nyelvtani és logikai* módszereket, de gyakran alkalmazom az *elemző szemléletet* is, amivel több helyen a saját

álláspontjaimat próbálom alátámasztani. Emellett néhány helyen, így elsősorban az összehasonlító részekben a leíró jelleg is megjelenik.

Munkám során sokszor hivatkozom a tételes jog rendelkezéseire – tekintve, hogy a vizsgálódás tárgya egy hatályos jogintézmény, úgy vélem, hogy ez elkerülhetetlen. Ebben a körben a *jogszabály-értelmezés, mint módszer*, szintén kitüntetett szerepet kap.

Annak ellenére, hogy jelen munkát nyilvánvalóan nem jogtörténeti jellegűnek szánom, álláspontom szerint az értekezés magvát adó jogintézmény, a jogerő tekintetében a történeti gyökerek ismertetése szükséges. Így az általános fejlődéstörténet bemutatásától nem tekintettem el, és ezt követően is néhány helyen a *történeti kitekintést*, mint módszert szintén alkalmazom.

Az értekezés azon részeiben, ahol ezt szükségesnek tartom, az *összehasonlító szemlélet* is megjelenik, kifejezetten annak érdekében, hogy a témát komplex módon, és ennél fogva átfogóbb jelleggel dolgozzam fel.

Az értekezés hangsúlyozottan elméleti síkon próbálja végigvezetni a gondolatokat, ebből kifolyólag elsősorban a *dogmatikai jelleg dominál*. Ennek ellenére több helyen az elmülethez kapcsolódó gyakorlati problémák is szerepet kapnak, amelynek keretében sok esetben gyakorlati példákat és eseti döntéseket is bemutatok. Ezzel összefüggésben nélkülözhetetlen volt kitérni a *bírósági gyakorlat* ismertetésére, így a téma feldolgozásában számos hazai és külföldi bírósági határozat, valamint alkotmánybírósági határozat segítségét is igénybe veszem.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB GONDOLATAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA

IV.1.

A jogcím polgári perjogi elemzése és ezzel összefüggésben a jogazonosságnak és a bíróság kötöttségének a vizsgálata során olyan területet dolgoztam fel, amely mind a jogirodalomban, mind a joggyakorlatban vitatott kérdések sorát veti fel. A széleskörű vizsgálat során kitértem a jogirodalomban használt fogalmakra és fogalom-meghatározásokra, a bírói gyakorlat elemzésére, az anyagi jogban fellelhető megközelítésekre, és egy tisztán eljárásjogi megközelítésre, amely a jogcímet kizárólag a jogszabályi rendelkezéssel azonosítaná. Mindezen szempontok alapján azt a következtetést vontam le, hogy az anyagi jogi jogcím

fogalma nem egyértelmű, annak felfogásában nincs egységes megközelítés, az anyagi jogi jogcím alatt felfogott közvetett jogi cél nehezen vihető át és alkalmazható az eljárásjogban. Mindezek miatt határozott véleményem az, hogy a jogcím terminus technicust kerülni célszerű a polgári perben.

IV. 2.

A kérdés ezek után az volt, hogy mi adja meg a bíróság részére a határozott kérelem alapját, tehát amely alapján azt vizsgálhatja és elbírállhatja, azaz mihez is lesz kötve az eljárása során? A per során a bíróság a kérelemről az érvényesített jog által behatárolt területen dönthet. A bíróság tehát az érvényesített joghoz lesz kötve.

A következő releváns kérdés ezek után az volt, hogy az érvényesített jogot, amihez kötött lesz a bíróság, milyen módon is kell megjelölni a keresetlevélben: csupán individualizálás útján, vagy már a keresetlevél előterjesztése során szükséges a szubsztanciálás, illetve ezen túlmenően szükséges-e a jogot konkretizálni jog megnevezésével vagy pontos jogszabályi hivatkozás útján, és mi lesz a következménye annak, ha a tények és a jogszabályi hivatkozás nem állnak összhangban.

Álláspontom szerint a keresetlevélben a tényállási résznek lesz igen nagy jelentősége az érvényesített jog szempontjából, mert az elsősorban a felperes által előadott tényekből, azon belül is a jogilag releváns tényállításokból vehető ki.

IV.3.

A hazai jogban a jogazonosság csak akkor érvényesül, ha a kérelmekben érvényesített jog és az ennek alapján irányadó jogszabályok is azonosak. Ezt a véleményemet a bírói gyakorlat és a jogirodalmi álláspontok is alátámasztják. Ezen jogazonosság-fogalomból kiindulva elemeztem általában a két „extrémnek” nevezhető rendszert: a kifejezetten a megjelölt jogszabályhoz kötött és az ahhoz nem kötött eljárásokat. Ezek során a kötöttséget olyan értelemben lehet felfogni és alapul venni, amikor azt a helytelen jog megnevezésére vagy a helytelenül hivatkozott jogszabályra vetítik.

Megállapítható, hogy abban az esetben, ha a bíróság a tényállítások szerint minősíti a jogvitát, nem lehet gond. A jogbiztonság teljes körű érvényesülése azonban megkérdőjelezhető, ha ezen túlmenően figyelembe kell venni a helytelen jogmegnevezést és jogszabályi hivatkozást

is. A rossz jogszabályi alapon történő perlés gondokat okoz nem csak gyakorlati, hanem dogmatikai síkon is. A jogbiztonság ugyanis nem csak az egyes normák egyértelműségét jelenti, hanem a jogintézmények kiszámíthatóságát is. Ebben az eljárási garanciaként funkcionáló jogerő azonban nem tölti be a szerepét, hiszen a megjelölt jogszabályhoz kötöttség esetében és az ilyen kötöttség érvényesülése nélkül is súlyos problémák merülnek fel. A kifejezett jogszabályhoz való kötöttség az alperest egyrészt bizonytalan helyzetbe hozhatja a többszöri igényérvényesítés lehetősége miatt, másrészt a felperes számára is kedvezőtlen pozíciót eredményezhet a fél által hivatkozott jogszabályt ellentétesen megítélő és elbíráló bírói ítéletek révén.

A másik felfogás szerinti eljárásban a jogerő szempontjából nincs olyan nagy probléma, amennyiben a bíróság a fél által megjelölt és általa tévesnek tartott jogszabály vonatkozásában is érdemben elbírálja a kérelmet. Az eljárás egésze vonatkozásában azonban már igen. Amikor a bíró a felek által kifejezetten nem hivatkozott évrre alapozza döntését, az egyetlen módja annak, hogy biztosan ne sértse meg a felek által kijelölt határokat, ha döntése véglegesítése előtt a felek elé terjeszti az érveit, ha szükséges, az ügy további vitára bocsátásával.

IV.4.

Magyar viszonylatban ezeken túlmenően a jogbiztonság sérülése álláspontom szerint további dimenziókban is jelentkezik.

A Pp. a jogerőre vonatkozó rendelkezései tekintetében a normavilágosság követelményének eleget tesz ugyan, hiszen egyértelmű szabályozást ad erre vonatkozóan. Ugyanakkor jelenleg csak az erre vonatkozó rendelkezés hiányából vezethető le, hogy a peres eljárások során nem érvényesül a bíróság kötöttsége a helytelen jogmegnevezés, illetve jogszabályhelyi vonatkozásában. Álláspontom szerint azzal, hogy ebben a körben nem tartalmaz semmilyen szabályozást a kódex annak ellenére, hogy az mindenképpen szükséges lenne, már problémát jelent. *A probléma pedig elsősorban a bírói gyakorlatban érhető tetten.* Az ellentmondásos bírói gyakorlat és az esetlegesen felmerülő dogmatikai következetlenség (lényegében a jogalkalmazás kiszámíthatatlansága) ugyanis a bizalomvédelem érvényesülését és a jogalkalmazás egységességét kérdőjelezi meg, amely fontos részét képezi a jogbiztonság elvének.

Mindezek miatt hosszútávon a jelenlegi magyar eljárásjogi szabályozás és különösen a kapcsolódó ellentmondásos bírói gyakorlat nem lehet megfelelő a jogkereső felek számára. Elsődlegesen mindenképpen szükséges lenne azt átgondolni, hogy a jogmegjelölés melyik módja, az individualizáció vagy a szubsztanciálás az irányadó. Ezt követően eldöntendő lenne, hogy a jogot szükséges-e jogszabályhely útján is megjelölni – lényegében jogilag pontosítani. Ebben a körben rögzíteni kellene azt is, hogy a bíróság akkor, amikor a tények és a hivatkozott jogszabály között nincs összhang, akkor a tényekhez van kötve. Ellenkező esetben a kérelmek kettős elbírálásának veszélye jelentkezne. Ha ugyanis nem kötelező a jog megjelölése műneve vagy jogszabályi rendelkezés útján, de azt a fél mégis megteszi, ami helytelen, és a bíróság ehhez lenne kötve, akkor érdemi döntés a jogvitáról nem lenne hozható, legfeljebb egy elutasító ítélet, de azzal lényegében magát a jogvitát mégsem bírálná el a bíróság, a döntése csak a felperes jogi álláspontjáról hozott nemleges döntésnek minősülne. Ha a fél nem jelölné meg a jogot ilyen módon, akkor csakis a tények alapján hozhat döntést a bíróság, ami viszont mindig érdemi döntést fog jelenteni.

A felvetett problémáknak a megoldására a Pp. jelenleg nem tartalmaz kellően meghatározott szabályozást. A probléma természetesen elsősorban a felek és hangsúlyozottabban a jogi képviselők feladatának teljesítése során keletkezik, hiszen ők azok, akik az érvényesíteni kívánt jogot a keresetlevélben megjelölik. A jogi képviselőktől pedig a jogi minősítés, ezen túlmenően is a helyes jogi minősítés elvárható. Ez a követelmény azonban sajnos nem biztosítja azt, hogy ez minden esetben meg is történik. Amennyiben ez a helyzet előáll, álláspontom szerint a helyes bírói attitűd érvényesülése esetén a jogállítások és tényállítások összhangban nem állása megfelelő eljárási cselekményekkel, aktív bírói pervezetéssel kezelendő, a jelenlegi bírói gyakorlatban azonban ez ritkán valósul meg, és amennyiben meg is valósul, az rendkívül ellentmondásos.

A Pp. jelenleg az egységes tárgyalási rendszert követve az írásbeli tárgyalás-előkészítés szerepét domborítja ki, azonban álláspontom szerint a felvetett és megoldandó problémaköröket csak ily módon nem lehet teljes körűen és megnyugtatóan sem kezelni, sem elintézni. Ezért véleményem szerint célszerű és szükségszerű lenne, hogy a bíró az eljárás irataiból a számára relevánsnak tartott tényelőadásokat, az ezekből eredeztethető jogállításokat, és ez ezekre irányuló bizonyítási eljárások szükségességét valamilyen módon megtárgyalja a felekkel, már a tárgyalás első szakaszában a kereset és az alperesi védekezés előterjesztését követően.

IV.5.

Az összehasonlító vizsgálat kapcsán a fő kérdés az volt, hogy a pertárgy által egy konkrét jogviszonyból eredeztetett összes jogkövetkezmény körülhatárolt, vagy az csak a perben érvényesített jogkövetkezményre korlátozódik.

A különböző jogrendszerekben ismert megoldások alapján a pertárgyat (a magyar jogban az érvényesíteni kívánt jogot, a német és osztrák jogterületen a Streitgegenstandot, a francia jogban a cause-t, az angolszász hagyományokkal rendelkező jogrendszerekben – így különösen Anglia és Wales, valamint az USA jogában – a cause of actiont vagy claim-et) háromféleképpen lehet megjelölni: egytagú pertárgy esetén kizárólag a jogviszony a releváns, amelynek immanens része lesz a kérelem; a kéttagú pertárgyfogalmat a kérelem és a tényállítás együttese alkotja; a háromtagú megközelítés a kérelem és a tényállítás mellett a jogszabályhelyet is előadandónak tartja. A legszélesebb pertárgy az egytagú, míg értelemszerűen a legszűkebb a háromtagú felfogás.

Általánosságban elmondható, hogy a kontinentális jogokban a pertárgyat kéttagúként kezelik. Az látható, hogy a német, osztrák és a francia jogban is elsősorban a tények (jogilag releváns tények, azaz jogállítás) útján jelölendő meg az érvényesíteni kívánt jog, a jogi minősítés nem kötelező. Vagyis a keresetben a jogot kell előadni tények útján. A jogállításnál a keresetlevélben elegendő az individualizáció, a tények legteljesebb előterjesztése már a bizonyítás körében lesz jelentős. A jogállításnál nincs jelentősége a téves jogi hivatkozásnak. A jogi minősítésnek azonban a jogerős ítéletben már jelentősége lesz. Ezért a jogerő tárgyi terjedelmének vizsgálatánál a jogazonosság fontos kritérium a fél- és tényazonosság mellett, mivel a bíróság az alkalmazandó jogszabályokat is felhasználta a döntése meghozatalakor, a jogi álláspontja alapján bírálta el a jogvitát. Az ítéletben ezért a jogi minősítésnek is szerepe van, az új kereset tényalapját és kérelmét kell összevetni a korábbi ítéletben elbírált tényalappal és joggal.

IV.6.

A kontinens országaiban a kéttagú pertárgyfogalom miatt a tény- és jogállításnak és az ebből levezetett kérelemnek összhangban kell állniuk. Mind a német-osztrák, mind a francia jogterületen a jog- és tényállítások inkompatibilitását tudatosan „kezelik”, erre vonatkozóan jogszabályi rendelkezések is találhatók. A bíróságok eszköze az eljárási pervezetés (eljárási

jogokról és kötelezettségekről való tájékoztatás) mellett az ún. anyagi pervezetés, amelynek során a bíróság szűk körben ugyan, de köteles a kontradiktórius eljárás keretében a felekkel a beszerzett bizonyítékok alapján megállapítható tényállást, és a lehetséges anyagi jogi megoldásokat megtárgyalni, és amennyiben a felek által javasolt jogi hivatkozások helytelenek, erre felhívni a figyelmüket, illetve ezzel kapcsolatban további magyarázatot köteles kérni. A cél a perbeli jogvita teljes körű és végleges elbírálása egy eljárásban, és az eljárások megkettőződésének, vagy meg többszöröződésének elkerülése (jogbiztonság egyik vetülete kifejezetten a jogerővel kapcsolatban). Mindez a bíróságok részéről a kontradikció érvényre juttatása és az anyagi pervezetés, a felek részéről az igazmondási kötelezettségnek, a jóhiszemű pervitelnek és a per anyagának teljes előterjesztési kötelezettségének a felerősödésével jár (összességében perkoncentráció).

IV.7.

A kodifikált és modern jogrendszerekben lehetővé vált, hogy a fél egy keresetben minden igényét és álláspontját előterjessze. Ezt szabályozza Anglia és Wales, valamint az USA és perjoga markánsan eltérően, mint a kontinentális jogrendszerek.

A Civil Procedure Rules alapján is a felek közötti jogviszony képezi a per tárgyát, amit ténybeli alapon vizsgálnak (*cause of action*), amelynek során a feleknek szintén arra kell törekedniük, hogy a jogviszonyból származó összes igényt egy perben érvényesítsék.

A perkoncentráció fontos szerepet játszik, amelynek nélkülözhetetlen eleme az *active case management*, azonban ez nem teljes mértékben a kontinentális jogban érvényesülő kontradiktórius eljárást jelenti. A téves jogi minősítés, és az ennek kapcsán felmerülő problémák kérdésköre pedig vitatott, és azok kezelésére, megoldására nincs sem konkrét jogi szabályozás, sem töretlen bírói gyakorlat.

Az alapvető elv az USA-ban, hogy a *bar és merger* doktrína révén széles jogvédelmet adnak, ami a „claim” terminológiájával szabályozott. Hasonló célból az alperesi oldalon is ez a szabály a viszontkereset és egyéb védekezési eszközök tekintetében. Ha a fél az egy jogviszonyból vagy jogügyletből (*transaction*) származó összes igényét nem érvényesíti, a határozat meghozatala után már nem teheti meg. Ez a felfogás azért is tűnhet számunkra, kontinentális jogászok számára „extrémnek”, mert a jogerő még azokra az igényekre is vonatkozik, amelyekről a félnek a perindítás időpontjában nem volt tudomása, vagy amely

igények a per jogerős lezárását követően keletkeztek a korábban érvényesített igényekkel összefüggésben, vagy azokból következően. A perkoncentráció követelménye a felek részéről tehát az USA-ban is érvényesül.

Mindezek mellett azonban a német, osztrák és francia perjogban ismertetett és bevált anyagi pervezetés nem található meg. Ez azt jelenti, hogy a bíróságnak a perkoncentráció keretében nem kell a jogvita egyes elemeit, a beszerzett bizonyítékokat és a lehetséges jogi álláspontokat megtárgyalni a felekkel. Ez abból a szempontból érthető, hogy az amerikai bírót sem köti a téves jogi minősítés, és mivel a feleknek az egy '*transaction*'-ből származó összes igényt (*claim*) érvényesíteniük kell egy eljárásban, az anyagi pervezetés legfeljebb arra terjedhetne ki, hogy a fél figyelmét felhívja valamennyi igénye előterjesztésére. Ez azonban érthető módon nem lehet egy bíró feladata, annál is inkább, mert a fél maga dönti el, hogy bírói igényérvényesítéssel él-e vagy sem, és ha él, akkor annak keretében milyen igényeket érvényesít. Amennyiben él, úgy az irányadó jogszabályok és bírói gyakorlat szerint a jogvita teljes körű elbírálására kell törekednie. Ebben az aspektusban pedig sokkal inkább az válik fontossá, hogy a „*transactional view*” alapján az összes releváns és jogi szempontból érvényesíthető tényállítást előadja, semmint az, hogy az előadott tényeket jogilag megfelelően minősítse.

V. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

V.1.

A kutatás egyik eredményeként megállapítható, hogy mind a magyar, mind pedig a vizsgált külföldi jogrendszerekben a jogerőt elsősorban, mint véglegességet veszik alapul, azaz a jogviták elbírálása egy idő után (a rendelkezésre álló jogorvoslati eszközök kimerítését követően, amelynek szabályozása azonban változó képet mutat) nyugvópontra kell, hogy kerüljön, függetlenül a döntés helyességétől. Ebben minden vizsgálat alá vont jogrendszerben erős és nélkülözhetetlen szerep jut a jogbiztonság intézményének, amelynek keretében az ügy igazságos eldöntése (azaz az anyagi igazság) háttérbe szorul, amelyet az adott jogrendszer illetékes bíróságai – a bemutatott bírósági döntések alapján – igazolhatónak tartanak. A jogerő tárgyi terjedelme tekintetében azonban már hangsúlyos különbségek fedezhetők fel, amelyeket a negyedik részben részletesebben kifejtettem.

V.2.

A vizsgált további kérdésekre a következő válaszokat adtam:

A jogcím tekintetében arra, az álláspontom szerint elfogadható következtetésre jutottam, hogy a jogcím alapvetően az anyagi jog területére tartozó intézmény, a jelentését nem teljesen egységesen fogják fel az anyagi jogászok sem, és az anyagi jogban megtalálható megközelítések nem igazán vihetők át és alkalmazhatók a polgári eljárásjogban, különösen a perjogban.

A magyar polgári perben a jogazonosság nem csak a jogviszonybeli azonosságot takarja, hanem a keresettel érvényesített jog szerinti azonosságot is. A jogilag releváns tények összessége adja meg a jogállítást, végső soron az érvényesített jogot. A tény- és a jogállítást így egymástól elválaszthatatlanok. A felperes a jogállítást és az abból levezett kérelem útján korlátozza a pertárgyat – amire nem terjeszt elő kérelmet, azt nem lehet elbírálni. Ha egy jogviszonyból több jog is keletkezik, de csak az egyiket kívánja érvényesíteni, akkor hiába tartozik az összes jogosultság egy és ugyanahhoz a jogviszonyhoz, a jogerős ítéletet követően a későbbiekben a többi jogát is érvényesítheti mindaddig, amíg az anyagi jog ezt lehetővé teszi a számára (például elévülés).

A jog megjelölése kapcsán határozottan emeltem fel a foglaltam állást, hogy a keresetlevél benyújtásakor elegendő a tények olyan jellegű előadása, amely az érvényesíteni kívánt jogot egyértelműen meghatározza. Ez az individualizáció alkalmazását jelenti, amely azonban a német jogban bevált modern formájában valósítható meg leginkább: azaz a jog megjelöléséhez minimálisan tényeket kell előadni, és elegendő, ha a fél csak annyiban adja elő azokat, hogy a kereseti jog beazonosítható, meghatározható, minden más jogtól megkülönböztethető legyen.

A vizsgálat fő irányvonala a bíróság kötöttsége volt, amely kérdéskör akkor válik fontossá, ha a fél nem csupán tények útján jelöli meg a kereseti jogot, hanem azok mellé jogi megnevezést és/vagy jogszabályt is rendel, azonban az tévesnek mutatkozik. Ezt két dimenzióban lehet megragadni: továbbra is a csak tényekhez való kötöttségben, vagy a téves jogi minősítéshez való kötöttségben. A kötöttséget értelemszerűen ebben az esetben sem lehet másként felfogni, mint a jogállítástól következő joghoz kötöttséget, mert „szimplán” a jogszabályhoz való

kötöttség esetében a bíróság a jogvitát ténylegesen nem bírálná el, csupán a téves jogi minősítés kérdésében hozna döntést.

A tény- és jogkérdések tisztázása tekintetében amellet foglaltam állást, hogy a perfelvétel és a percezúra ismételt bevezetése mellett az egyes vizsgált külföldi jogokban meglévő intézményekhez hasonlóan célszerűnek tartanám az anyagi pervezetés érvényesülését. A perfelvételi tárgyaláson lehetne tisztázni az eljárás kereteit: mi a konkrét kereseti jog- és tényállítás (azaz a keresettel érvényesített jog, amihez kötött lesz a bíróság), és mi ez alapján a határozott kereseti kérelem, amennyiben pedig van jogi minősítés, de az a bíróság álláspontja szerint téves, akkor azt itt meg kell kísérelni tisztázni.

A perkoncentráció egyrészt abban lehet segítség, ha a felperes a jogállítás és a tényállítás kapcsán téves következtetésekre jut. Nem lehet eszköz azonban az álláspontom szerint abban, hogy a jogviszony olyan teljes körű elbírálását tegyük kötelezővé, amely az angolszász jogrendszerekben érvényesül.

UNIVERSITÄT SZEGED

STAATS- UND RECHTSWISSENSCHAFTLICHE FAKULTÄT

LEHRSTUHL FÜR ZIVILRECHT UND ZIVILPROZESSRECHT

ZITA PÁKOZDI

Die objektiven Grenzen der Rechtskraft im Zivilprozess

THESEN DER DISSERTATION

BETREUER : PROF. DR. IMRE SZABÓ

LEHRSTUHLINHABER FÜR ZIVILRECHT UND ZIVILPROZESSRECHT

SZEGED

2015.

I. THEMENWAHLBEGRÜNDUNG

In der vorliegenden Dissertation wurde ein solches Rechtsinstitut (also die Rechtskraft) dargestellt, das im ungarischen Zivilverfahrensrecht in jüngere Zeit nur wenig Interesse erregt hat.

Es ist schon 40 Jahre her, dass die Monografie *Die Rechtskraft im ungarischen Zivilverfahrensrecht* von József Farkas veröffentlicht wurde. Seitdem wurde diese Forschungsbereich unseres Zivilprozessrechts von den ungarischen Zivilisten vernachlässigt und daher wurde keine neue Monografie oder neue Abhandlung in diesem Thema erschienen.

Die gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Wandlungen, die Komplexität der Rechtsverhältnisse, die Rechtsentwicklung und die Ergebnisse der Kodifikation erzeugen eine neue Lage, die einen großen Einfluss auf mehrere Rechtsinstitute ausübt, wie z.B. auf die Rechtskraft. Obwohl die Regulierung der Rechtskraft in Ungarn seit Jahrzehnten verhältnismäßig unverändert ist, aber es empfiehlt sich die wissenschaftliche Untersuchungen in diesem Thema fortzusetzen.

Der Gegenstand meiner Doktorarbeit hat sich allmählich entwickelt. In der Vergangenheit hatte ich mich mit mehreren Frage der Rechtskraft beschäftigt, aber der Begriff des – in ungarischem Zivilprozessrecht sog. – „Rechtstitels“ und dessen kontroverse Rolle im Zivilprozessrecht veranlassten mich zur Forschung der objektiven Grenzen der Rechtskraft.

In der Mitte 2013 wurden die Kodifikationsarbeiten des neuen ungarischen Zivilprozessgesetzbuchs begonnen, von deren Ergebnissen kann man nicht absehen. Die aktuelle Kodifikation hat dazu beigetragen, dass die Diskussionen über die Rechtskraft und über den Streitgegenstand im Zivilprozessrecht wieder eine besondere Aktualität erwerben.

II. DER GEGENSTAND UND ZIELSETZUNG DER DISSERTATION

Der Gegenstand der Dissertation ist die objektiven Grenzen der Rechtskraft mit Rücksicht auf die Rechtssicherheit. Aus diesen Gesichtspunkten sind die folgenden wichtigen Fragen untersucht worden:

- die Begriffe vom 'Rechtstitel', vom 'Rechtsgrund' und vom erhobenen Anspruch; in diesem Bereich habe ich auch das analysiert, ob der 'Rechtstitel' als ein zivilprozessrechtlicher Begriff betrachtet werden kann,
- die Frage der Rechtsähnlichkeit: wie kann dieser Begriff interpretiert werden, es bedeutet nur das fragliche, im konkreten Zivilverfahren beurteilende Rechtsverhältnis (weiteres Herankommen), oder auch der konkret erhobene Anspruch (engeres Herankommen)
- Untersuchung des Prozessgegenstandes und seine Regelung *de lege lata* und *de lege ferenda* sind der wichtigste Forschungsgegenstände dieser Dissertation
- woran ist das Gericht im Laufe des Prozesses gebunden, und wie gilt diese Gebundenheit in der Praxis, wie müssen die Parteien die Klage bezeichnen
- Klärung des Prozessgegenstandes, nebenbei der Tatsachen und der Rechtsfragen, um die objektiven Grenzen der Rechtskraft entsprechend zu bestimmen, und den Rechtsstreit endgültig zu beenden
- die Bestimmung des erhobenen Anspruchs und des Klageantrags darum, wann und unter welchen Umständen sie zweckvoll sind.

Den oben aufgeführten Punkten gemäß suche ich die Antworten auf die folgenden Fragen:

- Was bedeutet der Begriff *Rechtstitel*? Ist dieser ein prozessualer Begriff, und kann man es eigentlich im Zivilprozessrecht anwenden?
- Wie kann man die Rechtsähnlichkeit in der Dogmatik des ungarischen Zivilprozessrechts auffassen? Bedeutet diese nur die Ähnlichkeit der Rechtsverhältnisse, oder dieser Begriff enthält auch die Ähnlichkeit der erhobenen Ansprüche?
- Wie können die Parteien den erhobenen Anspruch identifizieren – nur mit Hilfe der Tatsachen, oder die rechtliche Qualifizierung ist auch notwendig? Ist die Individualisierung bei der Tatsachenangabe genug in der Klageschrift, oder die Substantiierung ist auch obligatorisch?
- Wann wird der Zusammenhang zwischen der Gebundenheit des Gerichtes an dem erhobenen Anspruch und der objektiven Grenzen der Rechtskraft bedeutsam? Was ist maßgebend für Gerichte, wenn der Partei nicht nur Tatsachen, sondern auch rechtliche Qualifizierung in der Klageschrift bestimmt, und diese stehen miteinander nicht im

Einklang? Woran ist das Gericht in diesem Sonderfall gebunden; an die Tatsachen, oder an die falsche rechtliche Bewertung?

- Es entsteht noch die Frage, ob die vorbereitende Tagsatzung ein taugliches Mittel sei, die Rahmen des Streitverfahrens, die relevante Tatsachen und die Rechtsfragen rechtzeitig festzulegen, und damit die objektiven Grenzen der Rechtskraft eindeutig zu bestimmen? Ist es erforderlich, dieses Rechtsinstitut wieder ins ungarische Zivilprozessrecht einzuführen?

III. DIE STRUKTUR UND DIE ANGEWENDETEN FORSHCUNGSMETHODEN DER DISSERTATION

Die Struktur und die angewendeten Forschungsmethoden werden so ausgewählt, womit die in der Einführung meiner Dissertation genannten Zielsetzungen erreichbar werden.

III.1.

Die Dissertation samt der Einführung besteht aus acht Kapiteln. In dem ersten sachlichen Teil (Abschnitt II) habe ich mich mit den Grundbegriffen und -instituten befasst, und in diesem Rahmen habe ich die formelle und materielle Rechtskraft, das Grundsatz der Rechtsstaatlichkeit, und ihre Beziehung mit der Rechtssicherheit erörtert.

Im folgenden Teil (Abschnitt III) habe ich das Forschungsthema angesichts des ungarischen Rechts untersucht und diese Kapitel ist der Kern meiner Dissertation.

Nachher wurden in den folgenden Abschnitten das deutsche und österreichische (Abschnitt IV), das französische (Abschnitt V), und das englische, sowie das US-amerikanische (Abschnitt VI) Zivilprozessrecht mittels der Methoden der Rechtsvergleichung dargestellt.

Im letzten Teil (Abschnitt VII) habe ich die Ergebnisse der Dissertation zusammengefasst.

In den Abschnitten III-VII habe ich ähnliche Struktur ausgebildet: ich habe zuerst den Prozessgegenstand und die Rechtskraft, und zum Schluss die objektiven Grenzen der Rechtskraft untersucht. Mit Zusammenhang des Streitobjekts habe ich auch die materiellen Erfordernisse der Klageschrift und die Bestimmung des erhobenen Anspruchs analysiert.

III.2.

Das Forschungsthema wird nicht nur durch zivilprozessrechtliche sondern auch durch verfassungsrechtliche Ansicht geprüft, d. h. ich habe die Rolle der Rechtskraft beim Erfordernis der Rechtssicherheit auch berücksichtigt.

In der Dissertation werden die allgemeinen rechtstheoretischen Methoden, wie die grammatischen, die logischen Überlegungsmethoden angewendet, und sie werden auch in der Analysierung in Anspruch genommen. Darüber hinaus spielen die oben erwähnten Forschungsmethoden eine große Rolle besonders in den rechtsvergleichenden Abschnitten (IV-VII).

Im ungarischen Teil der Dissertation wurden die Gesetzgebungsmaterialien auch untersucht, mit Rücksicht darauf, dass der Gegenstand der Dissertation (also die Rechtskraft) ein geltendes Institut ist. In diesem Bereich spielt die Interpretation der Rechtsnormen auch eine wichtige Rolle.

Die Dissertation ist nicht eine rechtsgeschichtliche Arbeit, aber ich war der Meinung, dass es hier unentbehrlich ist, die historische Grundlage dieses Themas kurz darzustellen.

In jenen Abschnitten, wo es nötig ist, wird die rechtsvergleichende Methode auch angewendet, damit ich mein Forschungsthema klar schildern könne.

Die Dissertation hat einen starken dogmatischen Charakter, aber ich habe bei mehreren Fragen auch die lebenspraktischen Probleme vorgelegt. In bestimmten Fällen wurden zahlreiche konkrete ungarische und ausländische Gerichtsentscheidungen überprüft.

IV. PROBLEMDARSTELLUNG

IV.1.

Während der Untersuchung des Rechtstitels, der Rechtsähnlichkeit und der Gebundtheit des Gerichtes habe ich solche Themen geschildert, die sowohl in der Rechtsliteratur, als auch in der Praxis ziemlich viele strittige Frage aufwerfen. In meiner Doktorarbeit untersuche ich tiefgreifend die in der Rechtsliteratur angewendeten Begriffe und Begriffsbestimmungen, die Gerichtspraxis, sowie die zivilrechtlichen und die bloßen prozessrechtlichen Auffassung des Rechtstitels. Demgemäss bin ich zur Schlussfolgerung gekommen, dass die Anwendung und

die Bedeutung des Begriffs 'Rechtstitel' nicht einmal im materiellen Recht eindeutig ist, und darüber hinaus die materiellrechtliche Auffassung des Rechtstitels im prozessrechtlichem Sinne nicht anwendbar ist. Deswegen empfiehlt es sich, dieser *terminus technicus* in der Terminologie des Prozessrechts abzulehnen.

IV.2.

Nächste Frage, die untersucht werden soll, betrifft den Klageantrag für Gericht, d. h. woran das Gericht in dem Verfahren gebunden ist. Da das Gericht über den Antrag nur im Sinne des erhobenen Anspruchs entscheiden kann, es muss an den erhobenen Anspruch gebunden sein.

Hier entstehen die Fragen:

- wie ist der erhobene Anspruch in der Klageschrift zu bestimmen – mit Hilfe der Individualisierung oder Substantiierung;
- ob die rechtliche Qualifikation notwendig ist; und
- welche Folgen hat es, wenn die Tatsachen nicht mit den rechtlichen Grundlagen in Einklang stehen?

Ich vertrete die Ansicht, dass der Klagegrund vor allem anhand von Tatsachen bestimmt werden soll, weil der erhobene Anspruch aus die Tatsachen feststellen werden kann. Die rechtliche Qualifizierung gereicht nur zur weiteren Präzisierung des erhobenen Anspruchs.

IV.3.

Die Rechtsähnlichkeit gilt in ungarischem Zivilprozessrecht nur in solchen Fällen, wenn in der Klage erhobener Anspruch und die von dem Gericht in dem vorangehenden Prozess angewendeten Rechtsnormen identisch sind. Diese Auffassung basiert auf die Rechtspraxis und auf die Rechtsliteratur. Bei der Bindung des Gerichtes habe ich zwei Systeme generell untersucht: einerseits das System, wobei das Gericht an die von Parteien bestimmten Rechtsnorm gebunden ist, und andererseits das System, wobei das Gericht an die rechtliche Qualifizierung nicht gebundet ist. Aus diesem Blickwinkel die Gebundenheit des Gerichtes kann so aufgefasst werden, als wenn das Gericht an die falsche rechtliche Bestimmung oder Rechtsnorm gebunden wäre.

Wenn das Gericht den Rechtsstreit gemäß den bestimmten Tatsachen qualifiziert, es kann daraus kein Problem entstehen. Aber die Durchsetzung der Rechtssicherheit kann bezweifelt werden, wenn das Gericht auch die falsche rechtliche Qualifizierung oder die falsche Rechtsnorm berücksichtigen muss. Aus dieser Pflicht vom Gericht kann sowohl in der Praxis und als auch in der Theorie Problem ergeben. Die Rechtssicherheit setzt nämlich nicht nur die eindeutigen Rechtsnormen, sondern auch die berechenbaren Rechtsinstitute voraus. In diesem Fall kann aber die Rechtskraft, als prozessuale Garantie nicht erfüllen. Die Gebundenheit an die rechtliche Qualifizierung ist nachteilig, einerseits für den Beklagten, und andererseits auch für den Kläger wegen der kontroversen Urteile.

In dem zweiten Fall können wir betrifft die Rechtskraft nicht so viele Probleme festlegen, wenn der Antrag von dem Gericht auch aufgrund der falschen bestimmten Rechtsnorm beurteilt wird. Im Laufe des Prozesses können doch mehrere Nachteile auftreten: wenn der Richter sein Urteil auf solch rechtliches Argument fällt, worauf die Parteien sich nicht berufen haben, der Richter muss dieses Argument mit Parteien besprechen, um die Dispositionsgrundsatz nicht zu verletzen.

IV.4.

In Ungarn der Verstoß gegen Rechtssicherheit kann in weiterer Dimension festgelegt werden. Die Rechtsnormen der Rechtskraft in der ungarischen Zivilprozessordnung (uZPO) sind eindeutig, so sie erfüllen den Grundsatz der Normenklarheit. Aber im allgemeinen Teil der uZPO kann nur aus Mangel der Regelungen geleitet werden, dass das Gericht an die falsche rechtliche Qualifizierung nicht gebunden ist. In diesem Mangel liegt ein großes Problem, das vor allem in der Alltagspraxis erkennbar ist. Die widersprüchliche Rechtsprechung und die dogmatische Inkonsequenz bezweifeln die Vertrauensschutz und die Einheit der Rechtsanwendung, die zugleich die wichtigen Teile der Rechtssicherheit bilden.

Wegen der oben genannten Gründe bin ich der Meinung, dass die geltende Regelung unzureichend für die Parteien ist. Vor allem ist entscheidend, ob die Klagegrund durch Individualisierung oder durch Substantiierung bestimmen werden muss. Dann ist die nächste entscheidende Frage ist, ob die rechtliche Qualifizierung erforderlich sei. In diesem Bereich ist auch das festzusetzen, dass das Gericht an die Tatsachenvorbringen immer gebunden ist, auch in solchem Fall, wenn die Tatsachen mit der rechtliche Qualifizierung nicht in Einklang

stehen. Ansonsten würde das Gericht nicht die konkrete Rechtsstreit, sondern nur die falsche rechtliche Qualifizierung beurteilen.

Die geltende ungarische Zivilprozessordnung kann diese Probleme jetzt nicht lösen. Natürlich erscheinen die Probleme erst dann, wenn die Parteien und ihre Vertreter den erhobenen Anspruch in der Klageschrift bezeichnen. Es kann nämlich vom Rechtsvertreter die richtige rechtliche Qualifizierung erwartet werden. Dieses Erfordernis erfüllt sich aber nicht immer. Meiner Meinung nach der Richter in dieser Situation die materielle Prozessleitung anwenden muss.

In der ungarischen Zivilprozessordnung gilt jetzt ein einheitliches Verhandlungssystem durch die schriftliche Vorbereitung, aber die Probleme kann in diesem System nicht gelöst werden. Deshalb bin ich der Meinung, dass es erforderlich wäre, die relevante Tatsachenvorbringen, den erhobenen Anspruch, das relevante Beweisverfahren und Beweismittel mit den Parteien schon in der ersten Phase der Verhandlung zu verhandeln.

IV.5.

In der rechtsvergleichenden Untersuchung war die Hauptfrage das, ob das Streitobjekt (also worum es im Prozess geht) aus einem Rechtsverhältnis entstandene alle Rechtsfolge, oder nur der im konkreten Prozess erhobene Anspruch umgrenzt.

Gemäss den bekannten Lösungen anderer Rechtssysteme kann das Streitobjekt (also in Ungarn der erhobene Anspruch, in Deutschland und in Österreich der *Streitgegenstand*, in Frankreich der *cause*, und in den angelsächsischen Ländern der *cause of action oder claim*) dreierlei bezeichnet werden: in dem Fall des eingliedrigen Gegenstand ist relevant nur das Rechtsverhältnis, dessen Teil auch der Klageantrag ist; der zweigliedriger Begriff enthält den Antrag und den Tatbestand; bei dem dreigliedrigen Begriff neben dem Antrag und dem Tatbestand ist wichtig auch die konkrete anwendende Rechtsnorm. Die weiteste ist die eingliedrige, und die engster ist die dreigliedrige Auffassung.

In den kontinentalen Ländern wird der Gegenstand des Prozesses als zweigliedrig behandelt, im Gegensatz zu den angelsächsischen Ländern wird dieses Gebiet anders beurteilt. Im deutschen, österreichischen und französischen Recht der erhobene Anspruch muss durch Tatsachen (durch rechtliche relevante Tatsachen) bestimmt werden, und die rechtliche Qualifizierung (d. h. die Bezeichnung der Rechtsregelung) ist nicht notwendig. In der

Klageschrift ist genügend die Individualisierung und die Vorbringung aller Tatsachen hat Bedeutung im Beweisverfahren. Die falsche rechtliche Qualifizierung ist nicht bedeutend. Bei der Untersuchung der objektiven Grenzen der Rechtskraft wird neben der Partei- und Tatsachenähnlichkeit auch die Rechtsähnlichkeit wichtig sein. In der Entscheidung hat deshalb auch die rechtliche Qualifizierung eine große Rolle – es muss den Tatbestand und den Antrag der neuen Klage mit dem in dem früheren Urteil *beurteilten* Tatbestand und Anspruch verglichen werden.

IV.6.

In den kontinentalen Ländern die Tatsachenvorbringen und der Antrag wegen des zweigliedrigen Gegenstandsbegriffs müssen in Einklang stehen. Wenn sie nicht in Einklang stehen, das Gericht kann die materielle Prozessleitung anwenden sowohl in Deutschland und Österreich, als auch in Frankreich. In diesem Rahmen der Richter muss obligatorisch den feststellbaren Tatbestand und die anwendbaren rechtlichen Lösungen mit Parteien besprechen, und er muss die Parteien auf die falsche rechtliche Qualifikation aufmerksam machen, darüber hinaus muss er in diesem Bereich weitere Erklärungen von Parteien fragen. Das Ziel ist die endgültige und vollständige Beurteilung des Rechtsstreites in einem Prozess, damit man die zweite oder mehrere Verfahren vermeiden könne (eine Seite der Rechtssicherheit). Daraus ergeben sich die Verstärkung des Grundsatzes der Kontradiktion und der materiellen Prozessleitung von Gerichte, und die Verstärkung der Wahrheitspflicht, der Erklärungspflicht, und des Vollständigkeitsgrundsatz von Parteien (Prozesskonzentration).

IV.7.

In den kodifizierten und modernen Rechtssystemen ist möglich, dass der Kläger seine alle Ansprüche und rechtliche Stellungnahme in einer Klageschrift vorbringen kann. Dies regelt das Rechtssystem von England und Wales, und von den Vereinigten Staaten anders als die europäischen Länder.

Der Gegenstand des Prozesses auch in Kodex Civil Procedure Rules ist das Rechtsverhältnis, die wird nach tatsächlich untersucht (*cause of action*). Die Parteien müssen danach streben, alle Ansprüche geltend zu machen. Die Prozesskonzentration spielt eine große Rolle, deren ein wichtiges Mittel das sog. '*active case management*' ist, aber dies bedeutet nicht in den kontinentalen Ländern den bekannten Grundsatz, das kontradiktorische Prozess. Die falsche

rechtliche Qualifikation und daraus entstandene Fragen sind strittig, und diese Probleme konnte bisher weder der Gesetzgeber noch die Gerichtspraxis lösen.

Anhand des Grundsatzes der Vereinigten Staaten, dass der Gesetzgeber mit *'merger and bar'*-Doktrin und mit *'claim'* breiten Rechtsschutz gewährt, nicht nur dem Kläger, sondern auch dem Beklagten. Wenn der Partei seine aus irgendeinem Rechtsverhältnis oder aus irgendeinem Rechtsgeschäft (*transaction*) entstanden Ansprüche nicht erhebt, so kann er sie nach der Entscheidung nicht mehr geltend machen. Diese Auffassung sollte für uns, kontinentale Juristen extrem (oder außergewöhnlich) sein, weil die objektiven Grenzen der Rechtskraft sich auch auf solche Ansprüche erstrecken, die mit Zusammenhang mit früheren und rechtskräftig beurteilten Ansprüchen entstanden haben.

Die prozessökonomischen Aspekte gelten in angelsächsischen Ländern, aber die in deutschem, österreichischem und französischem Recht gekannte materielle Prozessleitung nicht. Der Richter ist auch hier nicht gebunden an den falschen rechtlichen Qualifikation, aber aus diesem Gesichtspunkt ist es wichtiger, ob der Partei nach *'transaccitonal view'* die allen relevanten Tatsachen vorgebracht hat, und nicht das, ob er die relevanten Tatsachen rechtlich richtig qualifiziert hatte.

V. ZUSAMMENFASSUNG DER HAUPTTHESEN

V.1.

Einige der Ergebnisse der Forschung kann festgelegt werden, dass die Rechtskraft sowohl in dem ungarischen, ähnlich wie in den untersuchten ausländischen Rechtssystemen als Endgültigkeit herangekommen wird, d .h. die Beurteilung der Rechtsstreite müssen über eine Weile beendet werden, ohne Rücksicht darauf, ob die Urteile richtig sein. Bei dieser Wirkung der Rechtskraft spielt die Rechtssicherheit eine bedeutsame und wichtige Rolle, und in diesem Rahmen tritt die Gerechtigkeit zurück, das von den Gerichten in allen Ländern akzeptiert wird. Im Bereich der objektiven Grenzen der Rechtskraft kann aber mehrere Unterschiede entdeckt werden, die ich im vierten Abschnitt erörtert habe.

V.2.

Ich habe auf die untersuchten Fragen die folgenden Antworten gegeben:

Der Begriff 'Rechtstitel' gehört zum Zivilrecht, und es ist kompliziert ihn in dem Zivilverfahrensrecht anzuwenden. Deren Gründe sind wie folgt: seine Bedeutung ist strittig auch ins Zivilrecht, und seine zivilrechtliche Auffassung kann man nicht beim Zivilprozessrecht verwenden.

Die Rechtsähnlichkeit im ungarischen Zivilprozessrecht bedeutet nicht nur die Ähnlichkeit zwischen den Rechtsverhältnissen, sondern auch die Ähnlichkeit zwischen den beurteilten und erhobenen Ansprüchen.

Die rechtlich relevanten Tatsachen geben den erhobenen Anspruch. Der Kläger beschränkt den erhobenen Anspruch durch die rechtlichen relevanten Tatsachen und durch den Antrag – was er nicht klägt, das kann das Gericht nicht zusprechen. Wenn aus einem Rechtsverhältnis mehrere Ansprüche entstehen, der Kläger soll nicht die allen Ansprüche in einem Prozess geltend machen.

Bei der Bezeichnung des erhobenen Anspruchs vertrete ich die Meinung, dass die Parteien den Anspruch in der Klageschrift mit Hilfe der Tatsachen bezeichnen müssen. Diese Bezeichnung aber muss konkret sein, d. h. der Anspruch muss durch – in deutschem Recht gekannte – Individualisierung bezeichnet wird. Die Substantiierung in der Klageschrift ist nicht obligatorisch, sie wird im Laufe des Prozess wichtig sein.

Die Zusammenhänge zwischen Gebundenheit des Gerichtes an den erhobenen Anspruch und den objektiven Grenzen der Rechtskraft werden bedeutend, wenn der Kläger nicht nur die Tatsachen, sondern auch rechtliche Qualifizierung in der Klageschrift bestimmt, und diese stehen miteinander nicht in Einklang. Das Gericht ist in diesem Fall an die Tatsachen gebunden. Wenn das Gericht an die falsche rechtliche Qualifizierung gebunden wäre, wäre die konkrete Rechtsstreit, d. h. der erhobene Anspruch nicht beurteilt wird, nur die falsche rechtliche Qualifizierung. Dies wäre auch gegen die Rechtssicherheit wirken.

Die vorbereitende Tagsatzung ist ein gutes Mittel, die Rahmen des Verfahrens, die relevante Tatsachen und Rechtsfragen rechtzeitig festzulegen, und die objektiven Grenzen der Rechtskraft eindeutig zu bestimmen. Es wäre begehrenswert, dieses Institut ins ungarische Zivilprozessrecht wieder einzuführen.

Darüber hinaus wäre es auch ratsam, die in deutschem und österreichischem Recht gekannte materielle Prozessleitung ins ungarische Zivilprozessrecht auch zu implementieren.

Mittels dieser Institute könnte man die Rahmen des Verfahrens, also die Klagegrund, den erhobenen Anspruch, den Klageantrag und auch die rechtliche Qualifikation bestimmen. Wenn der Klagegrund und die rechtliche Qualifikation miteinander nicht in Einklang stehen, dann kann dieser Widerspruch vom Gericht und von den Parteien in der vorbereitenden Verhandlung geklärt wird.

Die Prozesskonzentration könnte bei diesen Prozesshandlungen behilflich sein, aber es kann nicht das ergeben, dass die aus einem und demselben Rechtsverhältnis entstanden allen Ansprüche in einem Prozess geltend machen werden.